geu n. 13) i amb un derivat *xoroi* (infra). Continua també en parts del Principat com a *eixorellar* o *eixorollar*: *DAg.* (s. v. *axorollar*) el dóna a Girona en el sentit de 'donar una bona fregada d'orelles' amb l'exemple «quan el trobis ja cal que l'*aixorollis*, que n'ha fet una de crespa»; reapareix com a 'estirar les orelles' a l'estrem nord-oest del territori: Pol (*Vall d'Aneu*, 9) inclou «*Aixorellar*. Tirar de las orejas»; *AlcM* dóna a Bonansa el subst. *eixorelló* 'estirada d'orella', Griera, *Tresor*, duu *eixorellada* id. com a usual a Pont de Suert i Borèn, i JCoromines va registrar *ixorellazo* id. en el parlar arag. de Graus (1965) amb aquest exemple: «llevarías un *ixorellazo* de mi mano» (una amenaça dirigida a un noi).

Eixorellar ha tingut accepcions secundàries: 'deixondir, fer anar viu, llevar l'ensopiment', localitzat per *AlcM* a Olot i Empordà en la forma *əšurəi̯á*, i com a *əšuruj̯á* a Girona i Olot, *eixoriar* a Emp.; *eixorellat* 'deixondit, viu de potències' (Olot i Emp.); sentit que sembla haver partit de la idea d'*eixorellar* 'estirar les orelles a algú (en càstig d'alguna culpa o error perquè s'espavili)' i d'on *eixorellat* '(castigat), espavilat'. A Men. *xoroiar* (pron. *šuruá*, segons *AlcM*, s. v.) ha pres el sentit de 'espiar, atisbar': «Prou havia *xoroiat*, / i ho sabia tot» (Camps i Mercadal, *Folkl. Men.* II, 47), accepció que prové evidentment de la idea 'desorellar-se (=desfer-se les orelles) per escoltar', com ho suggereix ja *AlcM*.[13]

Els derivats dialectals d'*eixorellar* (*xorollar*, *-iar*, *xe-*): *eixorellada* i *eixorellat* (supra); *eixorelló* 'estirada d'orella' (supra), *xoroiador* 'el que vigila amagat' (Menorca). L'adjectiu *xoroi*, *-ia*, 'el qui té una o les dues orelles tallades', és usual a Mall. segons *DAg.* (s. v. *xoroy*), que ens dóna un exemple de 1746: «St. Pere ab son coltell va fer *xoroy* a Marcos», i ens diu a més que hom diu a Mall. *xot xoroi* del xot «que s'ha de donar pel delme i al qual solien tallar un bocí d'orella»; notem en Camps i Mercadal, «A sun pare no 'l véren mes ni viu ni mort. Si mateix van reparar que fea (= feia) cara de moro i que li faltava una orea: era *xuroy*» (*Folkl. Men.* II, 81); *AlcM* (s. v. *xoroi* 2) cita un exemple de *xeroi* '(home) mancat de dues orelles' de les *Rond.* de Mn. A. Alcover, juntament amb la locució *tornar xoroi* 'tornar beneit o perdre el seny'.[14] D'on l'eiv. *xuriana* nom de l'insecte 'estisores' (per la superstició que aquesta cuca talla les orelles de la gent): «*churiana*: tijereta» PzCabr.; «així comparegué al sendemà a ca seua: geperut per sa vida, i amb sa barsa plena de sargantanes, calàpats, paneres i *xurianes*; sa dona, quan se'l vé amb aquell galambro --- li digué: —Ah, tros d'ase!», JCastelló (*Rond. Eiv.*, 75); cf. *xoroiana* en *AlcM*.

DERIV. d'*aurícula*: *Auricular*, adj. [Lab. 1839; *dit auricular*, 1492, Cauliach]; *auriculat* [Lab. 1888]. Del gr. *αὖς*, *ὠτός* 'orella', procedent de la mateixa arrel indoeuropea que el llatí *auris*, són derivats: *otitis*, *otiatria*, *paròtida*, *parotiditis*.

CPT.: D'aquí també els compostos: *otologia*, *otòleg*, *otàlgia*, *otoscòpia*, *otorrea*, *otòfon*.

[1] El *DECH* (s. v. *oreja*) fa constar que les formes mossàrabs i la del lleonès occidental, totes elles amb *u-*, i el port. *orelha* (enfront d'*ouvir* < AUDIRE), fan suposar que el vulgarisme llatí ORICLA (documentat en una *tabella defixionis* del S. I a. J. C. i com a NP en dues inscripcions de Gàllia) devia ser predominant a Espanya; l'it. *orecchio* (contra *udire* < AUDIRE) i el roms. *ureche* (enfront d'*auzì* < AUDIRE) també suposen *o-*; d'altra banda, l'oc. ant. *aurelha* prové d'*auric(u)la*, mentre el fr. *oreille*, cast. *oreja* i cat. *orella*, poden venir d'*oricla* o *auric(u)la*; veg. *DECH* IV, 293*a*29ss., i la nota 2 respecte al vocalisme originari d'AURIS que sembla ser *ō*. — [2] Vegeu *AlcM*, s. v. *orella*, per a les variants fonètiques (*urẹ́ḷə*, *o-*, *əu̯-*, *-i̯ə*, *au̯-*, *-i̯a* etc.); JCoromines té registrat *au̯rẹ́ḷes* a Cardós i Vall Ferrera (1933, 1934); *ləz urẹ́ḷəs* a Formiguera (Capcir, 1960); *las orẹ́ḷas* a Mèrli (Alta Rib.), 1957, i a l'arag. de Bielsa i Plan. [3] Notem: «ja'n vindran d'altres, y als que teniu quatre sous, bé us caldrà anar *orella-dreta*» (Vayreda, *Punyalada*, 1.ª ed., p. 80, 4.rt ed., p. 68). — [4] Cf. *Orella (de) burro*, herba (=*pòvil*), registrat per JCoromines a Benigànim (Vall d'Albaida, 1962). — [5] Notem: JCoromines va registrar (1961) *orelleta de llebre* 'herba silvestre, usada per a bafs' a Ares del Maestr., i *orella de llebre* 'herba boscana, que fa uns capells' a Olocau (Camp de Llíria), i com a nom d'una herba a Agres (Alcoi), 1963; a Palmar d'Albufera (1962) li van dir que *orelletes* i *rabo de gat* són petites plantes que es fan a l'aigua roja: allí *orelletes* semblen ser l'esmentat *Alisma plantago-aquatic*. — [6] *Orella de rata* fou registrat per JCoromines a Alcalà de la Jovada (Valls de Pego), 1963, amb la descripció de «fa un espigó i floretes groguetes»; es tracta, segons sembla, de *Heratium pilosella*. — [7] Fou usat per Sanchis Guarner en el glossari que va fer per a *L'Oncle Canyís* de Martínez i Ruiz, on defineix *arracades* com 'penjolls d'orella, *orellals*' (p. 148); cf. judeo-esp. *orejales* id. (*BRAE* V, 356). *DAg.* fa menció de «*orellals* de la cervellera que duien els suïssos del papa en l'enterrament de Climent XII, 1740». — [8] F. Masclans fa constar, en una nota recent, que se'n diu *orellana de pollancre* pel fet de viure preferentment sobre el pollancre, i seguint els sinònims d'aquest arbre, es diu en diferents comarques *orellana de poll*, *de pollanc*, i *orellana clopissa* (*Misc. Aramon Serra*, Barcelona, II, 1980, p. 332). — [9] Veg. a més, P. Aebischer, «*Coussin* et *oreiller* et quelques-uns de leurs synonymes en Latin médiéval» (*BABL* XXIV, 1951-1952, 117-132). — [10] JCoromines va registrar-lo en aquest sentit a Arcavell (Alt Urg.), 1936, en la forma: *aurellons*. — [11] La forma *orell* que dóna *AlcM* a Tort. com a 'forats que té la pollegana darrera el rellampec per a passar-hi els orellons', pot ser un derivat d'*orelló* per regressió; notem, a més, *orellol* id., localitzat a Morella pel mateix diccionari. — [12] G. Schib (*Vocab. StVicentF*, p. 72 i 187) interpreta *exorellar* en aquest passatge com a verb tr. en el sentit de 'exiliar', que no existeix; el sentit deu ser 'tallar-li a algú les orelles', ja que el sant parla de «los